

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nucleus Juris Canonici

Thenhaven, Bernhard

Coloniæ Agrippinæ, 1739

XLI. De Regulis Juris. D. 11. S. 88.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63382](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63382)

TITULUS XLI.

De Regulis Juris.

1. **H**ic Titulus est penus, ubi totius quasi Juris thesaurus delitescit, viamque aperit de quavis ferè causa confestim & ex tempore, aut certè faciliùs respondendi. Quare sicut sub hoc Titulo JUSTINIANUS Pandectas seu Digesta allegando Regulas Civiles numero CCXI. ita Decretales seu Librum V. statuendo XI. GREGORIUS IX. & BONIFACIUS VIII. Librum VI. recensendo LXXXVIII. Regulas Canonicas, quarum pleræque ex Civilibus depromptæ absolvit.

2. Regula Juris, à *regendo* dicta, *generatim* est quævis Lex regens ac rectè ducens eos, pro quibus lata est; *strictim sumpta* ut in proposito, describitur à Paulo Jcto *Reg. 1. ff. de R. J.* quòd sit, *quæ rem, quæ est, breviter enarrat*, i. e. quæ plura jura seu plures Leges & Canones hinc inde dispersos, de diversis rebus & casibus eandem rationem habentibus agentes, brevi ac claro compendio complectitur & proponit. Unde dicitur *Reg. 1. ff. de R. J.* „Non ex Regula Jus sumitur, sed ex Jure, „quod est, Regula sumitur. Exemplificatur: Fœminæ ob sexûs imbecillitatem in

Jure Civili uno loco ab officio Judicis, alio à Tutela, alio à Postulando, &c. removen-
 tur; has Leges de diversis actibus latas
 breviter comprehendit *Regula secunda ff.
 de R. 7.* „Fœminæ ab omnibus officiis
 „civilibus vel publicis remotæ sunt. Si-
 militer in Jure Can. variis locis decernitur,
 quòd per alium quis possit contrahere
 matrimonium, subire judicium, exercere
 jurisdictionem ordinariam, &c. inde nata
 est *Reg. 68. in 6.* „Potest quis per alium,
 „quod potest facere per seipsum. Idem
 esto judicium de aliis Regulis.

3. Porro Regulæ Juris aliæ sunt AU-
 THENTICÆ, quæ auctoritate Apost. vel Im-
 periali sunt Juri Canonico vel Civili, præ-
 fertim sub hac Rubrica seu Titulo de R. J.
 insertæ, adeoque debitè applicatæ in casi-
 bus non exceptis habent vim juris, & juxta
 eas casus similes emergentes à Jure specia-
 tim & expressè non decisi sunt decidendi;
 nam *de similibus idem est judicium, C. 4. de
 Rescript.* Et *ubi est eadem ratio, eadem
 debet esse legis dispositio, L. ideo. & L. non pos-
 sunt. ff. de legibus,* nisi in specialibus casibus
 lex aliud expressè statuerit. Unde etiam in
 dubio potiozem faciunt causam illius, pro
 quo stant & allegantur; quia cùm habeat
 intentionem pro se fundatam in Jure, onus
 probandi transfert in Adversarium, qui

probare tenetur, casum, de quo agitur, à tali Regula esse exceptum, sibi que favore jus in contrarium; quia nulla Regula tam universalis est, ut non habeat fallentias. Hinc vulgatum: *Nulla Regula sine exceptione vel limitatione.* Aliæ DOCTRINALES seu *Brocardicæ*, quæ à Juris-Consultis vel aliis DD. privatâ auctoritate et variis Juris Textibus aut Philosophorum dictis sunt depromptæ, Juris tamen auctoritatem non habent, cum in nullo Juris clausæ supponantur; si tamen sint auxilio Legum suffultæ, aut stabili Judiciorum usu receptæ, in probando pondus suum afferunt tanquam vulgata axiomata; v. g. *Delictum vel Defectus non præsumitur, sed probari debet. Ex communiter contingentibus fit præsumptio. Privilegium concessum contra jus est strictè interpretandum.* Præterea dantur Regulæ Rabularum, v. g. *Si fecisti, nega. Plus valet favor in Judicio quam Lex in Codice,* & similes, quæ tamen in Judiciis allegari nequeunt tanquam probatoriales.

R. P. Reiffenstuel novissimè edidit clarè & eruditè in Authenticas Regulas Canonicas specialem Tractatum posthumum unâ cum fallentiis earum, è quo pro earum intelligentia selectiora compendiosè proponuntur. Sit itaque

§. I. ^{mus} De XI. Regulis Juris in Quinto.

Juxta ordinem II. Caputum h. t. recensentur sequentes XI. Regulæ:

I. „Omnis res, per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur. Consonat *Reg. 35. ff. de R. J.* Nihil tam naturale est, quàm eodem genere quòdque dissolvere, quo colligatum est. Et 100. „Omnia, quæ jure contrahuntur, contrariò jure pereunt. Sensus Regulæ est, quòd regulariter Obligationes, contractus & Dispositiones per easdem causas & modos tollantur, è quibus orta. Sic Pactum Pacto abrogatur; Lex Lege tollitur; Testamentum Testamento rumpitur; Contractus, etiam sponsaliti, mutuo consensu dissolvuntur &c. quanquàm obligationes etiam aliis, quàm inductæ sunt, modis solvantur, v. g. Dispensatione, Præscriptione, Solutione, Morte, &c. Dixi: *Regulariter*; quia Regula hæc fallit in Obligationibus ex natura sua, vel Jure Divino aut humano insolubilibus, v. g. ortis ex Matrimonio, Baptismo, Conjugio Episcopi cum Ecclesia, Collatione Beneficii &c. Sic etiam jure positivo in multis causis potest quis ligare, non tamen absolvere; Inferior Principe sæpe habet jus gladii, non tamen jus aggratiandi &c. *N. D. Reg. 36. de R. J.*

dicit: *Nemo qui condemnare potest, absolvere non potest.* Nam id solum verum est, si ita exigant merita causæ; sic Judex potens condemnare Reum, potest absolvere innocentem.

II. „Facta, quæ dubium est, quo animo facta sint, in meliorem partem sunt interpretanda. De manifestis autem, quæ non possunt bono animo fieri, ut stuprum, blasphemia, furta, ebrietates &c. nobis permittitur judicare. Rubrica habet: *Dubia in meliorem partem interpretari debent.* Vide *Nucl. Theol. de Judicio temerario Exam. p. n. 3. §. 4.* Fallit hæc Regula, quando agitur de damno avertendo, quia prudentia exigit, ut contra peregrinos & ignotos claudendo cistas, pretiosa celando &c. cautela adhibeatur. Item in Judice, qui non pro suo arbitrio & bonitate potest facta dubia in meliorem partem interpretari, sed juxta allegata & probata, ac prout res exigit, judicare debet, v. g. in dubio decernendo Torturam, salvo tamen illo, quòd manente dubio Reus sit absolvendus.

III. „Utilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur; puta *Veritas Vitæ, Justitiæ vel Disciplinæ.* Intel-

tellectum hujus Reg. fume ex dictis in
Nucl. Theol. Exam. 6. n. 7.

IV. „Quod non est licitum in Lege,
„necessitas facit licitum; putà si non sit
intrinsicè malum. Vide *Nucl. Theol.*
Exam. 1. n. 5. §. Ex his.

V. „Quod latenter aut per vim vel aliàs
„illicitè introductum est, nullâ debet sta-
„bilitate subsistere. Talia enim vel sunt
ipso jure nulla, ut Matrimonium metu
contractum, Alienatio bonorum Eccle-
siæ sine debita Juris solemnitate, &c.
Vel per Sententiam Judicis ad instan-
tiam Partis sunt annullanda, si sint an-
nullabilia. Vide *Lib. 1. Tit. 40. De his,*
que vi.

VI. „In ipso causæ initio non est
„à Quæstionibus inchoandum; i. e. sicut
in Civilibus non est ab executione, ita
in Criminalibus non est à Quæstionibus,
i. e. tortura inchoandum, quia debent
semiplenæ probationes præcedere, ut
patet.

VII. „Quidquid in sacratis DEO rebus
„& Episcopis injustè agitur, sacrilegium
„reputatur, quia sacra sunt, & à quo-
„quam violari non debent. De sacrile-
gio reali & personali vide *Nucl. Theol.*
Exam. 17. n. 3. §. 4. & L. 3. T. 49.

VIII. „Qui ex timore facit præceptum,

R r §

„ali-

„aliter quàm debeat, facit, & ideo jam
 „non facit. Hæc Reg. explicata est in *Nucl.*
Theol. Exam. 2. n. 10.

IX. „Defleat peccator, quia offendens
 „in uno factus est omnium reus. Sensus
 Reg. est: Qui commisit unum mortale,
 æquè meretur privationem gratiæ sancti-
 ficantis & pœnam damni, ac si omnia
 mundi peccata commisisset; licet non
 mereatur æqualem pœnam sensûs.

X. „Non potest esse justa Pastoris ex-
 „cusatio, si lupus oves comedit & Pastor
 „nescit; i. e. tanta est Prælatorum Eccle-
 siasticorum obligatio invigilandi subditis
 sibi concreditis, ut si ob eorum negligenti-
 am, quamvis ipsis insciis, aliqua ex ani-
 mabus concreditis, malè vivendo, pereat,
 coram DEO inexcusabiles sint, quia san-
 guis subditorum requiretur de manibus
 eorum.

XI. „Indignum est, & ab Ecclesiæ
 „Rom. consuetudine alienum, ut pro spi-
 „ritualibus facere quis homagium com-
 „pellatur. Per *Homagium* hîc intelligitur
 sponsio fidelitatis, subjectionis vel obe-
 dientiæ ad præstanda temporalia aut spiri-
 tualia ultra ea, ad quæ obtinens rem spiri-
 tualem, v.g. Beneficium, Consecrationem
 &c. de jure est obligatus, id enim foret
 simoniacum, ut patet ex passim traditis.

§. 2. ^{us} De LXXXVIII. *Regulis
Juris in Sexto.*

I. „ Beneficium Ecclesiasticum non po-
 „ test licitè sine Institutione Canonica
 „ obtineri. De hac vide *L. 3. T. 7. & T. 28.*
 „ Censet tamen *Reiffenst. hîc n. 22.* eum, qui
 „ non intrusus, absque Canonica Institutio-
 „ ne ob defectum ex parte conferentis vel
 „ recipientis, v. g. ob Præsentationem fa-
 „ ctam ab eo, qui non habet jus præsentandi;
 „ Collationem factam ab Excommunicato;
 „ simoniam materiale vel etiam forma-
 „ lem à Tertio commissam, per triennium
 „ bonâ fide cum Titulo colerato pacificè
 „ possedit beneficium, per dispositionem
 „ Reg. 36. Cancellariæ *de Triennali*, non
 „ tantum in Foro externo, sed etiam interno
 „ licitè & validè retinere, de quo *sup. T. 3.*
 „ n. 2. §. 1.

II. „ Possessor malæ fidei ullo tempore
 „ non præscribit.

III. „ Sine possessione Præscriptio non
 „ procedit. De his duabus Reg. vide *Nucl.*
 „ *Theol. Exam. 8. n. 8. & L. 2. T. 26. n. 3.*

IV. „ Peccatum non dimittitur, nisi
 „ restituatur ablatum. Vide *Nucl. Theol.*
 „ *Exa. 10. n. 1.* Ratio allegatur *Can. 1. cau. 14.*
 „ *q. 6.* quia si reddi potest & non redditur,
 „ non agitur pœnitentia, sed fingitur.

V.

V. „Peccati venia non datur nisi cor-
 „recto. Sensus est, nullius peccati mor-
 „talis & pœnæ æternæ annexæ venia seu
 „remissio datur, nisi verè pœnitenti; quan-
 „quam in Foro externo sæpe pœna, huma-
 „nis Legibus statuta, majoris mali vitandi
 „causâ non infligatur.

VI. „Nemo potest ad impossibile obli-
 „gari. ff. 31. Quod impossibile est, neque
 „pacto, neque stipulatione potest com-
 „prehendi, ut utilem actionem aut factum
 „efficere possit. Et 185. Impossibile
 „nulla est obligatio. Vide *Nucl. Theol.*
Exam. 13. n. 1. & 2. & L. 1. T. 35. n. 2. & seqq.

VII. „Privilegium personale perso-
 „nam sequitur, & extinguitur cum per-
 „sona. ff. 68. In omnibus Causis id obser-
 „vatur, ut ubi personæ conditio locum
 „facit beneficio, ibi deficiente eâ bene-
 „ficio quoque deficiat. Et 196. Privilegia
 „quædam causæ sunt, quædam personæ;
 „& ideo quædam ad hæredes transmit-
 „tuntur, quæ causæ sunt; quæ personæ
 „sunt, ad hæredem non transeunt. Notat
 „tamen *Canisius* hîc, beneficium restitutio-
 „nis in integrum & S. C. Vellejani non esse
 „merè personale, & hinc etiam ad Hæredes
 „transfundi. Vide *Nucl. Theol. Exam. 2.*
n. 14. §. Porro.

VIII. „Semel malus semper præsumi-
 „tur

„tur esse malus; putà præsumptione Juris
in eodem genere mali, nisi de vera emen-
datione sufficienter constet. Vide *L.2.T.14.*

n.4. Excipe perjurium, cui etiam post
emendationem amplius non creditur.

IX. „Ratum quis habere non potest,
„quod ipsius nomine non est gestum.
Putà ratificatione juridica seu cum Juris
effectu, v. g. in delictis, quæ nomine alte-
rius committi nequeunt, ut fornicatio, &c.

X. „Ratihabitionem retrahere, & Man-
„dato non est dubium comparari; putà in
iis actibus, contractibus & delictis, quæ
nomine alterius ex commissione fieri pos-
sunt, in quibus Ratihabitione habet effectus
Juris, ac si de ejus Mandato facta essent.
Exemplum habes *Cap. 23. de Sentent. Ex-
comm. in 6.* ubi ait Pontifex: „Cum quis
„absque tuo Mandato manus injecit in
„Clericum tuo nomine violentas, si hoc
„ratum habueris, Excommunicationem
„latam à Canone incunctanter incurris;
„cùm Ratihabitione retrahatur, & Man-
„dato debeat comparari. Si verò injectio
„eadem tuo nomine non sit facta, tunc,
„licet pecces ratam habendo eandem, non
„tamen propter hoc Excommunicatio-
„nis vinculo innodaris, cùm quis ratum
„habere nequeat, quod suo nomine non
„est gestum. Verùm Ratum habens homi-
cidiura

cidium suo nomine, ipso tamen profus
 incio, factum, non incurrit Irregularita-
 tem, quia ea in Rati habentes à Jure non
 est statuta. Ita *Reiffenst. L. 5. T. 12. n. 48.* Vi-
 de *Nucl. Theol. Exam. 12. n. 1. §. 1.*

XI. „Cum sunt Partium hîc & Jura
 „obscura, Reo favendum est potius quam
 „Actori. ff. 125. Favorabiliores Rei potius
 „quam Actores habentur. Vide *L. 2. T. 19.*
n. 5. Fallit tamen hæc Reg. in casu, quo
 Actor fovet causam favorabilem, juxta
 hos Versus:

Stat Testamentum, Libertas, Conju-
gium, Dos,
Si sunt æquales, qui producuntur
utrimque.

XII. „In Judiciis non est acceptio Per-
 „sonarum habenda, i. e. non debet id, quod
 exigente Justitiâ uni debetur, alteri ad-
 judicari vel tribui intuitu alicujus condi-
 tionis vel qualitatis in Persona repertæ,
 v. g. Consanguinitatis, Amicitia, &c. quæ
 ad justitiam Causæ, quæ judicatur; vel ad
 rem, quæ tribuitur, nihil facit aut confert.
 Nihilominus ex Juris dispositione in pe-
 nis infligendis habetur respectus ad Per-
 sonas, Dignitate vel aliâ qualitate præ-
 ditas; in Contractibus aliisque Actibus
 habetur ratio sexûs, ætatis, &c. *Quid sit*
Ac.

Acceptio Personarum? Vide in Nucl. Theol. Exam. 7. n. 2. §. Justitia.

XIII. „Ignorantia facti, non Juris excusat. Sensus est, ignorantia facti alieni (non proprii, nisi valde antiquum sit) five agatur de damno vitando, five de lucro captando in foro externo præsumitur, donec scientia probetur; ignorantia autem Juris, licet profit, quando agitur de damno avertendo, v.g. in læsione ultra dimidium in re emptâ &c. non tamen prodest volenti ex ea lucrum captare. Vide *Nucl. Theol. Exam. 8. n. 8. §. 2.* Fallit tamen Reg. in Pupillis & Minorennibus, quibus Jus in rebus sine Tutore aut Curatore prosperè gestis subvenit, juxta tradita *L. 2. T. 1. n. 9.*

XIV. „Cum quis in jus alterius succedit, justam ignorantiam causam habere censetur. *ff. 19.* Qui cum alio contrahit, vel est, vel debet esse non ignarus conditionis ejus; Hæredi autem hoc imputari non potest, cum non sponte cum Legatariis contrahit. Et 42. Qui in alterius locum succedunt, justam habent causam ignorantiam, an id, quod petitur, debeat. Fidejussores quoque non minus quàm Hæredes justam ignorantiam possunt allegare. Hæc ita de Hærede dicta sunt, si cum eo agatur, non etiam, si agat; nam planè, qui agit, certus esse
„ de-

„debet, cum sit in potestate ejus, quando
 „velit, experiri. Et antè debet rem di-
 „ligenter explorare, & tunc ad agendum
 „procedere. Unde si defunctus se obliga-
 verit ad certam mulctum, si determinatâ
 die alteri non satisfecerit, Hæres ad eam
 non tenetur, nisi postquam id probatum
 fuerit, & ex tunc sit in mora culpabili.

XV. „Odia restringi, & favores con-
 „venit ampliari. Celeberrimæ hujus Reg.
 sensus est: Leges, Canones, Statuta, Re-
 scripta & Dispositiones odiosæ, i. e. illæ,
 quæ vel à Jure communi exorbitant, vel
 principaliter in odium seu pœnam ten-
 dunt, aut in præjudicium Tertii, sunt
 strictè interpretandæ seu restringendæ,
 nec de persona ad personam, neque de
 casu ad casum extendendæ; econtra favo-
 rabiles, quæ principaliter in favorem ali-
 cujus factæ sunt, extendi & ampliari pos-
 sunt. *Quenam censeantur odiosæ, & quæ
 favorabiles? Variis exemplis hîc ostendit
 Reiffenst.*

XVI. „Decet concessum à Principe
 „beneficium esse mansurum. Vide *L. 1.
 T. 29. n. 9. & L. 3. T. 5. n. 17.* Verùm quia par
 in parem non habet imperium, ex *C. in-
 notuit 20. de Elect.* ex justa causa tale validè
 revocatur à successore.

XVII. „Indultum à Jure Beneficium

non est alicui auferendum. Ratio, quia Indulta & Privilegia Juri communi inserta assumunt naturam Legis, quæ ex natura sua debet esse perpetua; unde non nisi à supremo Legislatore auferri possunt.

XVIII. „ Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit. ff. 29. Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere. Et 210. Quæ ab initio inutilis fuit institutio, ex post facto convalescere non potest. Sic si quis in ætate non legitima scienter per invalidam collationem Beneficium recepit, collatio tractu temporis ætate legitimâ superveniente non evadit valida. Arg. C. 9. de Rescript. in 6. Verùm quamvis non solo tractu temporis, nihilominus ex speciali Juris dispositione nonnulla aliàs ipso jure invalida, post lapsum temporis præscriptione aliòve modo validantur, v. g. per tacitum Superioris consensum &c.

XIX. „ Non est sine culpa, qui rei, quæ ad se non pertinet, se immiscet. ff. 36. Culpa est, se immiscere rei ad se non pertinenti. Sensus est, si quis non requisitus negotiis & causis aliorum se immiscet; exercet sine debita peritia Officium v. g. Advocati, aut artem sibi prohibitam, v. g. Clericus Chirurgiam extra casum

necessitatis &c. si culpabiliter agat, ut
malus sequatur effectus, poenâ pro culpa
qualitate afficiendus est. Imò si quis invito
altero causam illius etiam utiliter gerat,
nec stipendium nec honorarium meretur.

XX. „ Nullus pluribus uti defensionibus
prohibetur. ff. 43. Nemo ex his, qui
negant se debere, prohibetur etiam alia
defensione uti, nisi lex impediât. Quo-
ties autem concurrunt plures Actiones
ejusdem rei nomine, unâ tantum quis
experiri debet. Ratio, quia cum defensio
sit juris naturalis, Reo plus conceditur
quam Actori, v. g. illi plures Exceptio-
nes, non autem huic plures actiones, puta
in eadem lite, licet possit in nova aliam in-
stituire actionem, juxta dicta *L. 2. T. 5. n. 2.*
si autem Reus in una Exceptione sit con-
victus de mendacio, v. g. si semel nega-
verit suam scripturam, se habere pignus
&c. ad aliam defensionem non amplius
admittitur. Verum ut ait *Canisius* hic, qui
hominem à se occisum negavit, potest de
eo convictus recurrere ad hanc exceptio-
nem, quòd ob tutelam corporis sui eum
occiderit, aut quòd ignoraverit esse homi-
nem, putans esse feram.

XXI. „ Quod semel placuit, amplius
displicere non potest. ff. 75. Nemo potest
mutare Consilium suum in alterius inju-
riam.

riam. Sensus Reg. est, quod alicui scienter liberè & justè ita placuit, ut inde jus sit quæsitum Tertio, (v. g. si Legatarius habens jus eligendi alterutrum elegerit) cum hujus præjudicio revocari vel mutari amplius non potest per se loquendo; quia in variis casibus, quando ex dispositione Juris non est alteri Jus stabile quæsitum, vel si nova causa antea incognita emergat, pœnitere & variare licet, v. g. revocando Resignationem ante præstitum magnum consensum; resiliendo à sponsalibus &c.

XXII. „Non debet aliquis alterius odio prægravari. ff. 74. Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri. Sensus est: Nullus innocens pœnam, gravamen vel damnum subeat propter odium, quo injustè damnificans vel gravans ex quacunque causa fertur erga illum. Per hanc Reg. ex *L. si quis 33. C. de inoffic. Testam.* corrigitur Lex antiqua, quâ permittebatur filium innocentem exhæredari à matre ob odium erga maritum, ex quo illum genuerat.

XXIII. „Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus. ff. 155. Factum cuique suum, non adversario nocere debet. Sicut in præc. Reg. statuitur, quòd innocens non debeat pati

gravamen aut damnum ex odio alterius, ita hîc decernitur, quòd non debeat quis sustinere pœnam ob culpam alienam; quia ubi non est culpa, ibi non est pœna. Nam culpa suos tenet auctores. Unde etiam Hæres, licet teneatur reparare damna per injuriam alteri à defuncto illata, tamen juxta *Reg. III. ff. de R. J.* actiones pœnales in ipsum non transeunt, seu ex delictis defuncti non tenetur; nisi hic decedat pœnam irrogatâ, aut lis cum eo contestata fuerit, vel crimen sit publicum; tunc enim obligari potest ob defuncti delictum ad pœnam, non corporalem & infamatoriam, sed pecuniariam. Item Hæres conveniri potest ob defuncti delictum proveniens ex contractu. Sic *L. Heredibus ff. de Dolo* dicitur: *Item adversus Heredes de Dolo actio erit danda.* Ita *Gonz. L. 3. T. 28. c. 14. n. 6.* Additur tamen: *Nisi subsit causa*, quia ob bonum publicum aut favorem Religionis filii sæpe debent portare iniquitates parentum; sic Jure Canon. descendentes ab hæreticis sunt inhabiles ad Beneficia Ecclesiastica; Jure Civili ob crimen læsæ Majestatis filii fiunt infames, & excluduntur à successione &c. ut per hoc à talibus criminibus eò magis homines absterreantur.

XXIV. „ Quod quis mandato facit

„Judicis, dolo facere non videtur, cum
 „habeat parere necesse. ff. 4. Velle non
 „creditur, qui obsequitur imperio Patris
 „vel Domini. Et 167. Qui jussu Judicis
 „aliquid facit, non videtur dolo malo fa-
 „cere, qui parere necesse habet. Per Judi-
 „cem hîc intelligitur quivis legitimus supe-
 „rior, cui in licitis, juri non adversantibus,
 „subditus parere tenetur, & parendo à do-
 „lo & culpa immunis est.

XXV. „Mora sua cuilibet nociva
 „est. ff. 173. Unicuique sua mora nocet.
 „Per *Moram* hîc intelligitur culpabilis
 „& damnosa seu nociva dilatio dandi vel
 „solvendi, seu solutionem acceptandi vel
 „faciendi aliquid eo tempore, quo quis de-
 „bet, ita ut morosus sive à Jure, sive ab
 „homine, aut statutâ die interpellatus, ad
 „omnia damna ratione moræ secuta te-
 „neatur, ac pœnas ob moram à Jure sta-
 „tutas incurrat. Vide *L. 2. T. 15. n. 2.* Unde
 „mora aliena nemini nocet, nisi alter fictio-
 „ne Juris censeatur una persona cum mo-
 „roso. Sic Fidejussori nocet mora Debito-
 „ris; socio nocet mora socii, quia socio-
 „rum causa commodi & incommodi est
 „communis.

XXVI. „Ea, quæ fiunt à Judice, si ad ejus
 „non spectant Officium, non subsistunt.
 „ff. 170. „Factum à Judice, quod ad Offi-

cium eius non pertinet, ratum non est. Unde si Judex excedendo limites sue potestatis in causas vel personas sibi non subjectas, vel contra præscriptam Juris formam exercent jurisdictionem, v. g. si Judex laicus iudicet Clericos, Causas matrimoniales, aut parte alterâ inauditâ ferat sententiam &c. cuncta sunt nulla & invalida.

XXVII. „Scienti & consentienti non fit injuriâ neque dolus. ff. 145. Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt & consentiunt. De hac Reg. vide *Nucl. Theol. Exam. 9. n. 2.*

XXVIII. „Quæ à Jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda. ff. 141. Quod contra rationem juris receptum est, non est producendum ad consequentiam. *Exorbitans à Jure* dicitur, quod dispositioni Juris communis ex parte tantum & non ex toto adversatur. *Correctorium Juris* est, quod illius dispositionem ex toto corrigit. Unde sensus Reg. est: Leges aliæque Dispositiones, Rescripta, Statuta, Dispensationes, Privilegia & Consuetudines alicui Dispositioni Juris communis ex parte vel ex toto adversantia ad consequentiam five ad alios casus & personas non expressas non sunt trahenda vel extendenda.

Verum Privilegia præter Jus concessa, ut facultas dispensandi, absolvendi, conferendi Beneficia & similia, tanquam favorabilia ad casus, in quibus est similis ratio, ampliari possunt. Vid sup. Reg. 15.

XXIX. „ Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. ff. ii. Id, quod nostrum est, sine facto (seu consensu) nostro ad alium transferri (vel auferri) non potest. Sensus Reg. est: Quod plures ut singulos tangit, seu eis ut singulis de jure competit, quando agitur de jure & præjudicio cujuslibet in specie vel individuo, debet ab omnibus unanimiter approbari, ita ut unico contradicente tota actio sit nulla; e contra si causa universos seu omnes collectivè & collegialiter sumptos tangat, sufficit consensus majoris partis. Vide L. 1. T. 6. §. 2. n. 1. & L. 3. T. 11. n. 2. & 3. & T. 38. n. 1. Item L. 5. T. 3. n. 2. §. 3.

XXX. „ In obscuris minimum est sequendum. ff. 9. Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur. Et 34. Semper in stipulationibus & in cæteris contractibus id sequimur, quod actum est; aut si non appareat, quid actum est, erit consequens, ut id sequamur, quod in Regione, in qua actum est, frequentatur. Quid ergo, si neque Regionis mos apparet, quia varius fuit? Ad id, quod

„minimum est, redigenda summa est,
 Vide *Nocl. Theol. Exam. 2. n. 7. §. Econ-*
tra. Unde si sensus Legis, Statuti, Con-
 tractûs aut alterius Dispositionis ita ob-
 scurus est, ut neque ex natura actûs,
 neque ex antecedente vel subsequente
 verborum tenore, neque ex consuetudi-
 ue loci aliisque circumstantiis voluntas
 ac intentio disponentis satis appareat, id
 quod minimum, i. e. quod minus obligat
 vel gravat, sentire debemus; quia
 Jura proniora sunt ad liberandum, quam
 obligandum. Fallit tamen hæc Reg. in
 causis privilegiatis, juxta dicta *supra*
 Reg. II. Item in casu, quo homicidium
 à pluribus committitur, & nescitur, sed
 oscurum manet, quis eorum lethale vul-
 nus infixit; tunc enim non minimum
 de puniendo uno vel nullo, sed maxi-
 mum, nempe ut omnes tanquam homi-
 cidæ puniantur, eligendum statuitur. *L.*
Item Mela ff. ad L. Aquil. quia bonum
 publicum exigit, ne maleficia maneat
 impunita. Ita *Reiffenst. hic.*

XXXI. „Eum, qui certus est, cer-
 „tiorari ulterius non oportet. Unde *C. 9.*
de Accusat. dicitur; „Evidentia patrat
 „sceleris non indiget clamore accusa-
 „toris. Neque in notoriis exigitur pro-
 batio, aut admittitur appellatio. Ipsa
 tamen

tamen notoreitas ante sententiam est probanda, cum multa, ut ait Pontifex *C. 14. de Appell.* dicantur notoria, quæ non sunt, ideo provideri debet, ne, quod dubium est, pro notorio habeatur.

XXXII. „Non licet Actori, quod Reo licitum non existit. *ff. 41.* Non debet Actori licere, quod Reo non permittitur. Vide *L. 2. T. 4. n. 4. & T. 20. n. 6.*

XXXIII. „Mutare quis consilium non potest in alterius præjudicium. Vide *sup. Reg. 21.*

XXXIV. „Generi per speciem derogatur. *ff. 80.* In toto Jure generi per speciem derogatur, & illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est. Hinc si quis in genere leget Titio omnem suam pecuniam & Cajo bursam auream, licet hæc sub pecunia in genere contineatur, tamen Cajo debetur. Fallit tamen hæc Reg. quando per genus jam est quæsitum jus Tertio; nam si quis alicui Creditori generaliter omnia sua bona hypothecavit, & postea alteri quoddam prædium in specie; ne prius jus lædatur, quod non est in potestate debitoris; & res etiam tacite hypothecata transeat ad quemvis cum suo onere, ex *C. 5. de Pign.* Hypotheca specialis non derogat gene-

si §

„rali,

rali, *L. Si generaliter. Cod. Qui potior in pign.*

XXXV. „ Plus semper in se continet,
„ quod est minus. *ff. 110.* In eo, quod plus
„ fit, semper inest minus. *Vide L. 1. T. 43.*
„ *n. 7.*

XXXVI. „ Pro possessore habetur,
„ qui dolo desiit possidere. *ff. 131.* Qui dolo
„ desiêrit possidere, pro possidente dam-
„ natur, quia pro possessore dolus est. *150.*
„ Parem esse conditionem ejus, qui, quid
„ possideat vel habeat, atque ejus, cujus
„ dolo factum est, quò minus possideret
„ vel haberet. *Et 157.* Semper qui dolo fecit,
„ quò minus haberet, pro eo est habendus,
„ quasi haberet. *Sensus Reg. est: Si quis*
alterius vi aut dolo è possessione dejicitur,
amittit quidem possessionem naturalem,
quia corpore rei non insistit; retinet tamen
possessionem civilem, quatenus actu non
corpore, sed animo saltem habitualiter
pergit rei insistere, & fictione juris habe-
tur pro possessore in ordine ad obtinendos
effectus possessionis. Vide L. 2. T. 13. n. 3.
& T. 14. n. 3. Vide infra §. 3. Reg. 153.

XXXVII. „ Utile per inutile non de-
„ bet vitiari. *ff. 94.* Non solent, quæ abun-
„ dant, vitiare scripturas. *Sensus Reg. est:*
Quidquid ex se sive de jure validum vel
aliàs ad firmandam Dispositionem aptum
& con-

& conducens est, valorem & vim suam non amittit adjunctione vel accessione alicujus de jure prohibiti aut invalidi vel alias inepti. Sic Donatio 500 solidos excedens non vitiatur quoad summam à Jure permissam, sed quoad excessum tantum; Electio Canonica non invalidatur per subsequenter confirmationem invalidam; neque ordinatio Subdiaconi per hoc, quòd fit vinum in calice. Vide *Nucl. Theol. Exam. 14. n. 2. & Exam. 17. n. 4.* Fallit tamen hæc Reg. in variis casibus, in quibus ex dispositione Juris ob concurrrens inutile totus actus annullatur, v. g. Electio à Clericis celebrata cum laico; Rescriptum Papæ per unum manifestum in constructione peccatum &c. Item si intentio Disponentis non feratur in utrumque divisibiliter, sed indivisibiliter, de quo vide *Nucl. Theol. Exam. 13. n. 2. §. 1. & Exam. 16. n. 3. §. 5.*

XXXVIII. „Ex eo non debet quis „fructum consequi, quod nisi extitit „impugnare. Nam ex *C. 6. de Constit.* „Quod quisque juris in alterum statuit, „ipse uti debet eodem. Hinc si quis testamentum impugnet tanquam invalidum quoad institutionem Hæredis, ex eo Legatum profanum tanquam sibi debitum capere non potest. Verum si quis ante sen-

ten-

sententiam definitivam ab impugnatione desistat; aut ex officio nomine alterius, v. g. Tutor nomine pupilli, aut Curator nomine minorennis, Dispositionem impugnaverit, ex hoc dispendium pati non debet. Item ex impugnatione contra Tertium potest quis jure sibi competente contra alium frui, eò quòd regulariter aliis non noceat res inter alios judicata.

XXXIX. Cùm quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo, quia connexorum eadem est ratio. Verùm quia aliqua solùm prohibentur tanquam illicita, alia sub nullitate actûs, v. g. matrimonium sine præviis Denuntiationibus aut cum impedimento dirimente respectivè, cætera necessariò connexa & dependentia, v. g. sponsalia, pariformiter sunt prohibita vel nulla. Ex hac sequitur Reg. opposita: „Quando aliquid conceditur, conceduntur omnia, quæ spectant ad illud. Sic cui committitur sententia, committitur cognitio causæ &c. Vide *L. 4. T. 20. n. 2.*

XL. „Pluralis locutio duorum numero est contenta. Patet ex Grammatica. Unde ad verificandam pluralitatem sufficit dualitas, nisi ex speciali Legis dispositione major numerus requiratur, v. g. in Testamentis &c.

XLI. „Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum. ff. 50. Culpâ caret, qui scit, sed prohibere non potest. Ratio patet ex Reg. 6. *sup.* Vide L. 2. T. 15. n. 2. Justamen favore Ecclesiæ, cui longior Beneficii vacatio est damnosa, statuit C. 3. § 24 de Jure Patron. Si Patronus ob litem actu durantem legitimè impeditus intra tempus à Jure concessum non præsentet, tum, non obstante hoc legitimo impedimento, pro ea vice privari jure præsentandi, ac Beneficium devolvi ad Ordinarium. Vide L. 3. T. 38. n. 5.

XLII. „Accessorium naturam sequitur congruit principalis. ff. 178. Cùm principalis causa non subsistit, plerùmque ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent. Sensus Reg. est: Tanta est dependentia accessorii à principali, ut indulto, concesso, prohibito vel annullato principali, regulariter indultum, concessum, prohibitum vel annullatum etiam censeatur accessorium; sic delegatâ causâ principali matrimonii, causa dotis cognoscenda delegatur; vendito prædio, cui inest aquæ ductus, jus aquæ & fistulæ, per quas aqua transit, tanquam accessoria vendita censeantur; valido Testamento minùs solemnni v. g. *inter Liberos*, valent quoque

Legata

Legata inserta &c. Dixi: *Regulariter*; nam Regula suas quoque habet fallentias, v. g. si in principali & accessorio non eadem, sed diversa reperiatur ratio; sic quamvis principalis obligatio solvendi usuras sit nulla, si tamen juramento firmata sit, accessorium juramentum ex virtute Religionis servandum erit; sic quamvis liberato Reo liberetur fidejussor; si tamen minorennis sine curatore in sui præjudicium contraxerit, ipso libero non liberatur Fidejussor ex Legis dispositione. Testamento ad Causas profanas nulliter facto, valent tamen Legata ad causas pias inserta: licet non valeant profana; nisi ex causa exhæreditationis vel præteritionis filii Testamentum irritetur. Nam tali casu *Authent. Ex causa C. de Lib. præterit.* accessoria in illo subsistunt Legata. Vide *Nucl. Theol. Exam. 8. n. 7. §. 5. An & quando domo legatâ censeatur etiam legatus hortus coherens?* Vide *Reiffenst. hîc n. 10.*

XLIII. „ Qui tacet, consentire videtur. Putà in favorabilibus; non in præjudicialibus, in quibus tacens tunc consentire videtur, quando contradicendo vel expressè dissentiendo facile potest impedire id, de quo agitur. Sic valent sponsalia à parentibus (non ab aliis) pro liberis puberibus vel impuberibus, ast præsentibus

& non

& non contradicentibus contracta, ut ex
 iis oriatur justitia publicæ honestatis, ex
C. si infantes un. de Despons. impub. in 6.
 Valet alienatio rei Eccles. sciente & non
 contradicente Capitulo facta, quia tunc
 jus præsumit illud consensisse &c. Fallit
 tamen hæc Reg. quando ex dispositione
 Juris requiritur consensus verbis aut aliis
 signis externis vel per se, vel per Procu-
 ratorem ad hoc speciale mandatum ha-
 bentem expressus. Hinc non valet matri-
 monium per fratrem pro sorore præsentem
 & tacente contractum. Item non censetur
 consentire Superior, si majoris mali vi-
 tandi causâ delicta subditorum dissimulet
 & taceat, juxta *Reg. 50. ff. de R. J. sup. Reg. 45.*
 & *ff. 109.* „Nullum crimen patitur is, qui
 „non prohibet, cum prohibere non potest.

XLIV. „Is, qui tacet, non fatetur, sed
 „nec utique negare videtur. *ff. 142.* Qui
 „tacet, non utique fatetur; sed tamen ve-
 „rum est, eum non negare. Sensus est: Qui
 ad interrogationem alterius tacet, regu-
 lariter nec confiteri nec negare præsumi-
 tur. Ratio, quia inter negare & confiteri
 datur medium, nempe tacere, & ideo, quia
 quivis non tenetur semper interroganti
 positivè respondere, affirmando vel ne-
 gando, medium eligere potest. Verùm
 si quis in judicio à Judice legitimè inter-

rogetur, si taceat, habetur pro confessio,
vel etiam in sui damnum pro negante.
Vide *L. 2. T. 18. n. 3. T. 7. n. 9.* Item si in Ju-
dicio alicui duo objiciuntur, si unum ne-
get; alterum tacendo concedit præsum-
ptione Juris ex *C. 5. de Præsumpt.*

XLV. „Inspicimus in obscuris, quod
„est verosimilius; vel quod plerumque
„fieri consuevit. *ff. 114.* In obscuris inspicimus
„solet, quod verosimilius est, aut quod ple-
„rumque fieri solet. Vide *sup. Reg. 30.*
Hinc si quis proprium filium instituit Hæ-
redem, eique substituit Cajum, præsumi-
tur præsumptione fundatâ in verosimili-
tudine, substitutio facta sub conditione,
si filius sine liberis decesserit. *L. Cum Avus
ff. de condit. & Demonstr.*

XLVI. „Is, qui in jus succedit alterius,
„eo jure, quo ille, uti debebit. *ff. 177.* Qui
„in jus & dominium alterius succedit, jure
„ejus uti debet. Idque locum habet non
tantum in successore universali seu Hæ-
rede, sed etiam particulari seu Legatario.
Unde ex Contractibus defunctorum pos-
sunt respectivè in solidum eisdem actioni-
bus conveniri, quibus eorum auctores
tenebantur, licet non teneantur actioni-
bus eorum personalibus, v. g. pœnalibus
necdum motis. Vide *sup. Reg. 23. N. D.*
Donator habet jus revocandi donationem

ob ingratitudinem Donatarii, non tamen Hæres. Nam & Disp. est, quòd Donator, non revocando, præsumatur injuriam remisisse; remittens autem jus suum nec ipse amplius potest illud revocare, multò minus Hæres.

XLVII. „Præsumitur ignorantia, ubi „scientia non probatur; putà in iis, quæ „quis ex officio indagare & scire non tenetur. Vide *sup. Reg. 10. in 5. & Reg. 13. in 6.*

XLVIII. „Locupletari non debet alius „quis cum alterius injuria vel jactura. „ff. 206. Jure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento & injuria „fieri locupletiozem. In cit. Reg. Tò *Vel* non sumitur in sensu disjunctivo, sed copulativo; nam patet, posse quem locupletari cum alterius jactura, v.g. per Præscriptionem, Donationem &c. Vide *Nucl. Theol. Exam. 8. n. 8.*

XLIX. „In pœnis benignior est interpretatio facienda. ff. 155. In pœnalibus „causis benignius interpretandum est. Et 192. „In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minùs justius est, „quàm tutius. Concordat *L. Interpret. ff. de pœnis: Interpretatione Legum pœnæ emolliendæ sunt potiùs, quàm exasperandæ.* Verùm, dum statuitur Excommunicatio, in dubio intelligitur major, eò quòd hæc,

T t

utpote

utpote medicinalis, magis expediat salutem fidelium ad eos in suo officio continendos. Vide *sup. Reg. 15. & 30.*

L. „Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem. ff. 77. Actus legitimi, qui non recipiunt diem vel conditionem, veluti mancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, datio tutoris &c. in totum vitiantur per temporis vel conditionis adjectionem; nonnunquam tamen actus supra scripti tacite recipiunt. *Actus legitimi* dicuntur illi, qui vel ex natura sua, vel speciali Legis dispositione statim subsistere debent, & ideo appositione conditionis de futuro contingenti vel diei aut temporis futuri, invalidi existunt. Sic Sacramenta (excepto Matrimonio) juxta tradita in *Nucl. Theol. Exam. 2. n. 8.* Item Electiones & Postulationes, juxta *C. 2. de Elect. in 6.* ex quibus jus oritur electo, conditionem de futuro; imò nec de præsentibus, quæ statim non sit cognoscibilis, non recipiunt. Vide *L. I. T. 6. §. I. n. 13.*

L. I. „Semel DEO dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum. Hæc regula non est de quibusvis rebus DEO dicatis, v. g. frugibus terræ, possessionibus &c. sed de rebus consecratione vel benedictione Eccles. sacris intelligenda, quæ non sunt manente consecratione vel

vel etiam factâ execratione citra justam causam ad usus profanos applicandæ, v.g. ligna & lapides Ecclesiæ diruta. Fallit hæc Reg. in seruo, qui inscio vel invito Domino Ordinibus initiatus est, nam is Domino jubetur restitui. Vide *L. i. T. 18.*

LII. „ Non præstat impedimentum, „ quod de jure non sortitur effectum. Sensus est: quod de jure invalidum est, non impedit, quò minus novus actus validè & licitè fieri queat. Sic qui invalidè suscipit Sacramentum initerabile, de novo potest illud validè suscipere; Electio invalida per se non impedit novam electionem; sponsalia invalida non impediunt matrimonium cum alia &c. Varias tamen fallentias allegat *Reiffenst.* hîc; nam matrimonium ratum invalidum impedit, quòd quis non possit validè contrahere cum consanguineis compartis; Judex, si sententiam definitivam de jure nullam protulerit, non potest eam revocare & aliam proferre; Compromissarius, si scienter vel ignoranter elegerit indignum, amplius eligere non potest, sed potestas eligendi est rursus devoluta ad eligentes. Item quamvis prius Testamentum non rumpatur per posterius imperfectum; Legatum tamen prioris Testamenti revocatur validè in posteriori imperfecto,

cum hac in re sola voluntas sufficiat, ut ait *Canisius* hinc.

LIII. „ Cui licet, quod est plus, licet
 „ utique, quod est minus. ff. 21. Non de-
 „ bet, cui plus licet, quod minus est, non
 „ licere. Ex quo sequitur hæc Reg. nega-
 „ tiva: „ Cui non licet, quod est minus, uti-
 „ que non licet, quod est majus. Sensus
 Reg. est: Cui licet, quod est plus seu majus
 licet etiam, quod est minus, si hoc in majore
 tanquam pars in toto vel species in genere
 continetur; aut quando utrumque est
 ejusdem ordinis, & eadem in utroque re-
 peritur ratio. Hinc cui licet adulterum in
 flagranti occidere, etiam licet contumelia
 vel verberibus afficere; cui licet testari,
 etiam licet donare mortis causâ &c. E-con-
 tra, cui non licet accipere honores mino-
 res, neque licet acceptare majores; cui
 non licet verberare, multò minus licebit
 occidere &c. Fallit hæc Reg. si majus &
 minus sint diversi ordinis, aut in utroque
 sit diversa ratio; sic latrunculator potest
 latronem deprehensum capere, vulne-
 rare, occidere, non tamen civiliter multa
 pecuniariâ punire; Sacerdos in casu po-
 sito in *Nucl. Theol. Exam. 32. n. 4. §. 2.*
 potest Excommunicatum absolvere a
 peccatis, non autem à Censuris, &c.
 Item si forma Mandati aliud requiratur,
 sic

fic juxta C. 27. de Præb. in 6. Si Papa mandet alteri conferri Præbendam integram aut certi valoris, non potest ei etiam volenti conferri dimidia aut minoris valoris; celebrans, qui potest sumere Eucharistiam sub utraque specie, nequit eam sumere sub una tantum. Hæres non potest pro parte adire hæreditatem, & pro parte eam repudiare, &c.

LIV. „ Qui prior est tempore, potior est jure. ff. 98. Quotiens utriusque causâ lucri ratio vertitur, is præferendus est, cujus in lucrum causa tempore præcedit; putà *cæteris paribus*; sic anterior Hypothecarius præfertur posterioribus Hypothecariis & anterioribus Chirographariis. Vide *Nucleum Theol. Exam. II. n. 9.*

LV. „ Qui sentit onus, sentire debet commodum, & econtra. ff. 10. Secundum naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequentur incommoda. Sic quia Emptor debet sustinere periculum rei venditæ, etsi necdum traditæ, de jure percipit etiam fructus & commoda rei emptæ, v. g. ex auctione pretii, alluvione & cæteris provenientia; usufructuarius habens onus loco arborum demortuarum novas plantandi, in ejusdem commodum cedunt demortuæ, &c.

Ex his à contrario sequitur hæc Reg. negativa: „ Qui non sentit onus, sentire non
 „ debet commodum; sic Clericus non re-
 fidens, aut Horas voluntariè omittens,
 fructus Beneficii non facit suos &c. Fallit
 hæc Reg. si ex speciali Juris dispositione
 alicui onus est annexum sine commodum;
 sic Sede vacante onus administrandi Dice-
 cesin est penes Capitulum, fructus tamen
 Episcopales intereà currentes ad Capitu-
 lum per se non pertinent, sed successori
 reservantur; fratres tenentur sustinere
 onus Tutelæ sororis sine comodo &c.
 Verùm cum juxta *C. 30. de Elect. in 6.* non
 deceat alicui suum officium esse damno-
 sum, gerens tale officium, cui onus sine
 comodo annexum, potest repetere ex-
 pensas intuitu talis officii factas.

LVI. „ In re communi potior est con-
 „ ditio prohibentis. Vid. *sup. Reg. 29.* Hinc
 si fundus sit communis duobus, unus non
 potest altero invito in eo ædificare, vel
 eundem omnino alienare; conjux nequit
 invitâ & contradicente comparte valide
 vovere castitatem &c. Verùm in re com-
 muni socius prohibere non potest ad desti-
 natum usum, v. g. ut is inferatur in com-
 mune sepulchrum; secus, si foret extra-
 neus in illud inferendus.

LVII. „ Contra eum, qui Legem dice-

„re potuit apertius, est interpretatio fa-
 „cienda, v. g. contra Venditorem, Testa-
 „torem, Legislatorem &c. & culpæ suæ ad-
 „scribat, quòd Legem, cum in potestate sua
 „esset, apertius non dixerit. Ubi tamen,
 „si de mente illius certa vel verifimilior no-
 „titia habetur, juxta eam procedendum,
 „per dicta ad Reg. 30. & 45.

LVIII. „Non est obligatorium con-
 „tra bonos mores præstitum juramen-
 „tum. Patet ex *L. 2. T. 24. n. 3. & Nucl. Theol.*
Exam. 16. n. 8. §. 2. Vide sup. Reg. 6.

LIX. „Dolo facit, qui petit, quod resti-
 „tuere oportet eundem. *ff. 173.* Dolo facit,
 „qui petit, quod redditurus est. Ratio,
 „quia nemo potest jure exigere rem inde-
 „bitam tanquam sibi debitam. Hinc usura-
 „rius exigens usuras promissas, meritò
 „exceptione doli repellitur, & jure ab eo
 „exigitur relaxatio juramenti, si promissio-
 „ni foret adjectum. Nihilominus etsi spo-
 „liatus sciat, quòd rem, quam à spoliatore
 „sibi pro recuperanda possessione restitui
 „petit, eidem statim reddere teneatur, ta-
 „men doli reus non est, quia juxta juris præ-
 „scriptum justam petendi causam habet.

LX. „Non est in mora, qui potest ex-
 „ceptione legitimâ se tueri. *ff. 88.* Nulla
 „intelligitur ibi mora fieri, ubi nulla pe-
 „titio est. Adde: *Vel si quæ sit, exceptione*

*legitimâ elidi potest. Et ff. 112. „Nihil in-
 „terest, ipso jure quis actionem non ha-
 „beat, an per exceptionem infirmetur.
 Vide L. 2. T. 25. n. 2. §. 3. & sup. Reg. 25.*

LXI. „Quod ob gratiam alicujus con-
 „ceditur, non est in ejus dispendium re-
 „torquendum. Ex hac sequitur Reg. con-
 traria: „Quod in odium & pœnam ali-
 „cujus est introductum, non debet in ejus
 „utilitatem vel commodum converti.
 Vide *Nucl. Theol. Exam. 2. n. 14.*

LXII. „Nullus ex consilio, dummodo
 „fraudulentum non fuerit, obligatur.
ff. 47. „Consilii non fraudulentum nulla obli-
 „gatio est. Ratio, quia quis sibi imputare
 debet, si ex consilio, quod liberè sequitur,
 damnum sentiat. Vide *Nucl. Theol. Ex. 12.
 n. 1. §. 2.* Fallit hæc Reg. in Assessores, Ad-
 vocatis, Medicis &c. qui si ex imperitia
 consilium alteri nocivum, etiam bonâ
 fide, præbeant, cum id ex officio faciant,
 latam culpam, quæ tunc dolo comparatur,
 committunt, ad refarcitionem damni inde
 secuti obligantur. Hinc in cit. Reg. 47. ad-
 ditur: „Cæterum si dolus & calliditas in-
 „tercessit, de dolo actio competit.

LXIII. „Exceptionem objiciens non
 „videtur de intentione Adversarii confi-
 „teri. Ratio, quia Reus exceptione fit
 Actor. Vide supra Reg. 60.

LXIV. „ Quæ contra jus fiunt, debent
 „ utique pro infectis haberi; putà quæ fiunt
 „ contra jus irritans, non contra jus merè
 „ prohibens, quia ut dicitur c. 16. *De Re-*
 „ *gular.* multa fieri prohibentur, quæ si
 „ facta fuerint, obtinent roboris firmita-
 „ tem. Vide *L. 3. T. 22. n. 6. & Nucl. Theol.*
Exam. 13. n. 2. §. 2.

LXV. „ In pari delicto & causa potior
 „ est conditio possidentis. *ff. 128.* In pari
 „ causa possessor potior haberi debet.
 Et 154. „ Cum par delictum est duorum,
 „ semper oneratur petitor, & melior ha-
 „ betur possessoris causa. Vide *sup. Reg. II.*
 Sensus Reg. est: Quando duo in eadem
 causa Rei sunt delicti, v. g. si unus ex de-
 licto dat, & alter ex delicto accipit, v. g.
 Judex pro sententia injusta, meretrix pro
 usu corporis &c. juxta dicta in *Nucl. Theol.*
Exam. 13. n. 2. melior est conditio possi-
 dentis, ita ut pretium datum restituere
 non teneatur. Item si duo absque delicto
 circa eandem rem litigent, meliorem in
 dubio esse conditionem possidentis, noto-
 rium est.

LXVI. „ Cum non stat per eum, ad
 „ quem pertinet, quò minus conditio im-
 „ pleatur, haberi debet perinde, ac si im-
 „ pleta fuisset. *ff. 39.* In omnibus causis
 „ pro facto accipitur id, in quo per alium

T t §

„ moræ

„moræ fit, quò minùs fiat. Et 161. In Jure
 „Civili receptum est, quotiens per eum,
 „cujus interest, conditionem non impleri
 „fiat, quò minùs impleatur, perinde ha-
 „beri, ac si impleta conditio fuisset, quod
 „ad Legata & ad Hæredum institutiones
 „perducitur. Vide *sup.* Reg. 6. & 41. *Nec
 obstat L. Legatum C. de Condit. insert.* ubi
 dicitur: Si quis Cajo leget mille sub con-
 ditione, si Filia ejus nuberet, & Filia ante
 nuptias moriatur. nil debetur Cajo, et si
 per eum non steterit; quò minùs conditio
 fuerit adimpleta. *Nam Casus in Lege po-
 situs est unus inter illos, in quibus appo-
 nens conditionem absolutè velle præsu-
 mitur, ut adimpleatur; eâque ob quam-
 cunque causam non impletâ, conditionate
 promissum non valeat; in talibus autem
 casibus Regulam locum non habere, ex-
 tra controversiam est.*

LXVII. „Quod alicui suo non licet
 „nomine, nec alieno licebit; putà si sit ea-
 dem ratio prohibitionis in actu, sive fiat
 proprio, sive alieno nomine. Sic Excom-
 municatus, quia est privatus communio-
 ne fidelium, sicut non potest in Judio
 agere nomine proprio, ita nec potest alie-
 no tanquam Procurator; e contra licet non
 possit tanquam Reus stare in Judio ad se
 defendendum, potest tamen per Procura-

forem. Item quamvis non possit quis suo nomine contrahere cum consanguinea, potest tamen nomine alieno velut Procurator. Filius familias, licet non possit suo nomine agere in Judicio Civili sine consensu Patris; potest tamen nomine alterius tanquam Procurator, quia per hoc filius vel pater non patitur damnum, si causâ cadat, sed tertius, cujus causam requisitus agit. Vide *L. 1. T. 38. n. 4.*

LXVIII., Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum. *ff. 180.* Quod jussu alterius solvitur, pro eo est, quasi ipsi solutum esset. Sensus Reg. est: Qui aliquid, v. g. contractum, negotium, causam &c. per seipsum validè & licitè facere potest, valet id ipsum quoque per alium ad hoc idoneum, & debitè qualificatum facere. Hinc qui potest per seipsum emere, vendere, locare, litigare, elemosynam dare, Beneficium acceptare &c. idem potest facere per alium; qui habet jus servitutis ducendi sua pecora per fundum alienum, id quoque potest facere per alium &c. Fallit hæc Reg. quando ex speciali Juris dispositione id prohibetur; sic non potest quis per alium exercere negotium, quando specialiter electa est industria & fides certæ personæ; delegatus à non Principe nequit subdelega-

re; nemo potest per alium testari ad causas profanas; Beneficiatus obligatus ad Residentiam personalem, nequit per alium residere, legere Horas, &c. Vide *Nucl. Theol. Exam. 16. n. 4. §. Ex parte materiae,* & *Exam. 25. n. 9.*

LXIX. „ In malis promissis fidem non „ expedit observari. Vide *sup. Reg. 58. & Nucl. Theol. Exam. 13. n. 2. §. 2.* Quia ut ait Trid. impia est promissio, quæ scelere adimpletur.

LXX. „ In alternativis Debitoris est „ electio, & sufficit alterum adimpleri. *ff. 110.* „ Ubi verba conjuncta non sunt, „ sufficit alterutrum esse factum. Hinc *L. 129. ff. de V. O.* dicitur: *Ad veritatem copulativæ requiritur, utrumque esse factum; ad veritatem disjunctivæ sufficit alterutrum tantum.* Vide *Nucl. Theol. Exam. 16. n. 5. §. Verum.* Unde si Testator verbis ad Hæredem directis fecerit Legatum alternativum, ad Hæredem spectat Legati electio; si verbis directis ad Legatarium, in hujus potestate est electio; si non appareat, ad quem direxerit, electio est penes Legatarium; quia juxta *Reg. 12. ff. de R. 7.* in Testamentis plenius voluntates Testantium interpretantur. Ita *Reiffenst.* hîc cit. LL. addens: In nonnullis casibus ex Juris dispositione dictionem *Vel, Aut,*
sumi

fumi pro copulativa *Et, Ac.* Sic L. 4. ff. de V. S. si Testator scripserit: *Ille aut ille mihi haeres esto; illi vel illi lego vel dari volo*, tales disjunctivè nominati non disjunctivè, sed copulativè accipiendi sunt, ne aliquis eorum commodo Testatoris privetur. Verùm quamvis in contractibus electio rerum fit semper penes debitorem, non creditorem; aut in alternativis locorum, v. g. ut solutio fiat hoc vel alio loco, semper electio est penes Creditorem, ut ait *Canisius* hic.

LXXI. „ Qui ad agendum admittitur, „ est ad excipiendum multò magis admittendus. ff. 156. Cui damus actiones, „ eidem & exceptionem competere multò magis quis dixerit. Ratio, quia plus est agere, quàm excipere, cum non rarò, cui denegatur actio, concedatur exceptio, utpote quæ tanquam defensio in majori æquitate fundatur. Unde si alicui competat actio pro re recuperanda, alter potest ad actionem excludendam uti exceptione pro eadem retinenda. Vide *sup.* Reg. II. 20. & 53. Sæpe tamen ex Juris dispositione fallit hæc Reg. nam licèt concedatur actio contra Prælatum confirmatum, non tamen exceptio; Depositarius, licèt habeat actionem debiti contra

De-

Deponentem, Exceptione tamen uti non potest titulo compensationis, si Deponens repetat depositum, juxta dicta *L. 3. T. 16. n. 3.*

LXXII. „ Qui facit per alium, est „ perinde, ac si faciat per seipsum; puta quoad juris effectus. Sic qui jussu suo alterum damnificat, tenetur ad restitutionem; Clericum percutiens excommunicatur &c. Vide *sup. Reg. 68. & Nucl. Theol. Exam. 12. n. 1. §. Ad restitutionem.*

LXXIII. „ Factum legitime retracta- „ ri non debet, licet casus postea eveniat, „ à quo non potuit inchoari. *ff. 85.* Non „ est novum, ut, quæ semel utiliter con- „ stituta sunt, durent, licet ille casus ex- „ titerit, à quo initium capere non potue- „ runt. Hinc valet Testamentum, quam- „ vis postea Testator incidat in amentiam, „ &c. Matrimonium non dissolvitur ob su- „ pervenientem affinitatem; secus est de „ sponsalibus, quæ tunc in eum casum de- „ veniunt, quo effectum sortiri non pos- „ sunt, &c. *N. D. L. 140. ff. de V. O. dicitur: Placeat extinguere obligationem, si in eum casum incidit, à quo incipere non potest. Non tamen hoc in omnibus verum est. Nam & cum Dyno apud Reiffenst. hinc, hinc & alios Juris textus apparenter contra- rios loqui de actibus, ob supervenientem casum vel circumstantiam inchoationi*

actus

actûs obfistentem, necdum substantialiter completis & perfectis. Vide *Nucl. Theol. Exam. 2. n. 13. §. Potestas.*

LXXIV. „Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum. Vide *suprà* Reg. 7. & 28. Verùm si per Rescriptum concessum sit alicui personæ speciale privilegium, sitque insertum Juri communi, ex Personali transit in Reale.

LXXV. „Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem à se præstitam servare recusat. Consonat tritissimum Brocardicum: *Frangenti fidem fides frangatur eidem.* Hinc si Dominus Feloniam, i. e. perfidiam commiserit in vassallum, hic justè ipsi denegat servitia Feudalia, quia naturæ Feudi inest mutua fides, ut ait *Canisius.* Fallit hæc Reg. in contractu inito cum pupillo sine auctoritate Tutoris, à quo potest pro parte se gravante refilire, & pro parte sibi favente alterum obligare.

LXXVI. „Delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare. Hinc bona Ecclesiæ à Prælato malè alienata revocari possunt, juxta dicta *L. 3. T. 13. n. 3.* Item quamvis ob Prælati Vassalli culpam Feudum Eccles. committatur quoad vitam ipsius, successori tamen ejus

est

est restituendum. Nihilominus quamvis Prælatus solus non possit delicto Commisionis obesse Ecclesiæ quoad jus acquiritum, potest tamen obesse quoad jus acquirendum, juxta dicta *L. 3. T. 18. n. 5.* Deinde delictum omissionis, v. g. non repetendo rem Ecclesiast. nocet Ecclesiæ, quatenus alter eam debito tempore præscribit; item quia Prælatus cum Capitulo repræsentat Ecclesiam, sic Ecclesiæ præjudicare potest.

LXXVII. „Rationi congruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore. Hinc successor Prælatus tenetur solvere antecessoris debita pro utilitate Ecclesiæ contracta, conformiter dictis *L. 3. T. 23. n. 1.* Vide *sup.* Reg. 55.

LXXVIII. „In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliam quando sunt concessa. ff. 162. Quæ propter necessitatem concessa sunt, non debent in argumentum trahi. Hinc si ob inopiam Sacerdotum Religiosis conferantur Beneficia sæcularia vel Parochia, cessante tali causâ practicari non debet. *Can. quod pro. Cau. 1. q. 1.* ubi dicitur: Quod pro necessitate temporis statutum est, cessante necessitate debet utique cessare. Vide *Nucl. Theol. Exam. 2. n. 12. §. 1. & n. 13. §. Postestus.* Verùm si ex post rursus par necessitas

cessitas oriatur, idem ob paritatem rationis rursus statui potest.

LXXIX. „Nemo potest plus juris transferre in alium, quàm sibi ipsi competere dignoscatur. ff. 54. Nemo plus juris ad alium transferre potest, quàm ipse haberet. Vide *sup.* Reg. 46. & *Nucl. Theol. Exam.* 13. n. 2. §. 3. Unde si Patronus laicus suum jus transferat in Ecclesiam, hæc acquirit plus temporis ad præsentandum, non ab illo, sed à Juris dispositione. N.D. L. 46. ff. de *acquir. rer. Dom.* dicitur: *Non est novum, ut qui dominium non habet, alii dominium præbeat; nam & Creditor pignus vendendo causam dominii præstat, quam ipse non habuit. Nam & quòd tunc alter non suo, sed Domini nomine, qui per contractum ad id potestatem tribuit, jus transfert.*

LXXX. „In toto partem non est dubium contineri. ff. 113. In toto & pars continetur. Vide *sup.* Reg. 35. Verum si quis omne aurum & argentum leget Cajo, pecunia signata non continetur; excepto casu, quo legans aliud aurum vel argentum non haberet, ut jure statutum apud *Reiffenst.* hîc.

LXXXI. „In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. Vide *L. J.*

T.28.n.5. Nec obstat Reg.147. ff. de R. 7. dicens: „Semper specialia generalibus in „sunt. Nam per Tò Semper intelligitur Regulariter, nisi aliter à Jure statutum reperiat in certis casibus, aut de contraria intentione concedentis verisimiliter præsumatur. Vide L.I. T.38.n.1.

LXXXII. „Qui contra Jus mercatur „bonam fidem præsumitur non habere „ex præsumptione Juris. ff.45. Privatorum „conventio juri publico non derogat. Contra jus mercari dicitur, qui contra claram legis prohibitionem facit contractum. Vide supra Reg. 13. & Nuch. Theol. Exam. 8.n.8. §.2.

LXXXIII. Bona fides non patitur, ut „semel exactum iterum exigatur. ff. 57. „Bona fides non patitur, ut idem bis exigatur. Ratio, quia solutione ejus, quod debetur, tollitur omnis obligatio.

LXXXIV. „Cum quid unâ viâ prohibetur alicui, ad id aliâ non debet admitti. Sensus Reg. est: Quando aliquid ratione sui est simpliciter prohibitum unâ viâ vel modo, ad id aliâ viâ vel modo de jure admittendus non est, ne quis ea, quæ sibi à Jure interdicta fuerint, exquisitis fraudibus usurpare conetur. Sic ex C.5. De Elect. in 6. Quia Electi ante Confirmationem nequeunt se ingerere Administratio-

ni, nequeunt eam sibi procurare sub titulo
 œconomi; quia Clerici prohibentur habe-
 re plures Ecclesias in Titulum, cum dua-
 bus non possint debitam provisionem im-
 pendere, ideo iis quoque prohibitum, ut,
 unâ obtentâ in Titulum, alteram obti-
 neant in Commendam perpetuam, quæ
 æquivalet Titulo; e contra si aliquid non
 simpliciter & ratione sui, sed quoad cer-
 tam viam tantum vel modum prohibetur,
 ad illud aliâ viâ vel modo non prohibito
 quis pervenire potest, v. g. Episcopus vel
 illegitimus, licet non possint viâ Electio-
 nis Ecclesiam obtinere, possunt tamen viâ
 Postulationis; Clerici, licet de jure ne-
 queant testari de bonis intuitu Ecclesiæ
 acquisitis, possunt tamen de iis per actum
 inter vivos ad pios usus disponere; Actor,
 qui non potest unâ actione ineptâ rem
 suam recuperare, potest, litem priorem
 deferendo, novam congruentem & aptam
 instituere; Hæreditas pactioibus relinqui
 non potest, Testamento tamen potest, &c.

LXXXV. „Contractus ex conven-
 „tione legem accipere dignoscuntur. ff. 23.
 „Hoc servabitur, quod initio convênit,
 „Legem enim contractus dedit. Hinc
 Depositarius, licet tantum teneatur ex do-
 lo vel culpa lata, quæ dolus præsumptus
 dicitur; de omni tamen culpa & casu for-

tuito tenetur, si ita conventum sit. Vid. *L. 3. T. 16.* Unde vulgatum: *Quod ab iniuria est voluntatis, postea est necessitatis.* Excepit si lex contractui expressè resistat, v. g. si turpis, vel de re turpi aut impossibili. Vid. *sup. Reg. 6. 21. 58. & 69.*

LXXXVI. „Damnum, quod quis suâ culpâ sentit, sibi debet, non aliis, nisi putare. *ff. 203.* Quod quis ex sua culpa damnum sentit, non intelligitur damnum sentire. Vide *sup. Reg. 22. & 25.* Ratio, quia effectus suæ causæ, non alteri imputandus est; & culpa suos, non alios, tenet Auctores.

LXXXVII. „Infamibus portæ non pateant Dignitatum; siue sint infamiam *Juris*, i. e. ab ipso jure irrogatâ ob certa delicta; siue infamiam *Facti*, quæ non quidem ex *Juris* dispositione, sed ex talibus factis & delictis contrahitur, propter quæ opinio & existimatio apud probos & honestos viros læditur; quia tales arcendi sunt à Dignitatibus, præsertim Ecclesiasticis, cum juxta *C. 10. de Excess. Præl.* ad eas assumi debeant, qui probatæ sunt vitæ & integræ existimationis. Verum infamiam solius facti per publicam & constantem emendationem aboletur.

LXXXVIII. „Certum est, quod quis committit in Legem, qui Legis verbum

„complectens contra Legis nititur volun-
 „tatem. Sensus Reg. est: Contra Legem
 delinquit, qui voluntatem seu intentio-
 nem Legis vel potius Legislatoris suffi-
 cienter perspectam habens, contra ejus-
 dem mentem fraudulenter interpretatur,
 & nuda verba observans Legem adimplet.
 Ratio, quia in Legibus non nuda verba, sed
 voluntas Legislatoris attendenda est, jux-
 ta vulgatum: *Ratio Legis est anima Legis.*
 Unde delinquit in Legem, quæ prohibet
 Filio - familias dare mutuam pecuniam,
 si det vinum, frumentum &c. ut his distra-
 ctis pecuniam accipiat; quæ prohibet Do-
 nationes gratuitas inter virum & uxorem,
 si vir vili pretio res pretiosas uxori ven-
 dat; quæ prohibet mulieri fidejubere, si
 pro altero intercedat, seu se constituat
 principalem debitricem &c. quia tali frau-
 dulentiâ fit injuria Legi, corrumpendo
 animam seu Rationem Legis. Vide *sup.*
 Reg. 84.

Plerosque casus hinc inde insertos vide
LL. cit. probatos in *Commentario Canisii*
 ad has Regulas.

§. 3.^{cius} *De nonnullis Regulis Juris
 Civilis.*

Cum variæ Regulæ Juris Civilis in præ-
 ced. h. t. sint allegatæ; variæ etiam vix

usuveniant, hinc iis omissis placuit nonnullas sæpe à Canonistis in resolutione Casuum citari solitas & Juri Canonico subservientes excerpere, ac pro complemento hujus Nuclei Juris Canonici juxta ordinem in Digestis Tit. de R. J. servatum, subnectere.

REGULA V. Furiosus nullum negotium contrahere potest: Pupillus omnia Tutore Auctore agere potest.

VI. Non vult Hæres esse, qui ad alium voluit transferre hæreditatem.

XIII. Non videtur cepisse, qui per exceptionem à petitione removetur.

XIV. In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsentis die debetur.

XV. Is, qui actionem habet ad rem recuperandam, ipsam rem habere videtur.

XVII. Cum tempus in Testamento adjicitur, credendum est pro Hærede adjectum, nisi alia mens fuerit Testatoris.

XVIII. Quæ Legata, mortuis nobis, ad Hæredem nostrum transeunt, eorum commodum per nos his, quorum in potestate sumus, eodem casu adquirimus.

XXIV. Quatenus, cujus interfit, in facto, non in jure consistit.

XXV. Plus cautionis in re est, quam in persona.

XXVI. Qui potest invitis alienare, multò magis & ignorantibus & absentibus potest.

XXX. Nuptias non concubitus, sed consensus facit.

XXXII. Quod attinet ad Jus Civile, servi pro nullis habentur; non tamen & Jure naturali; quia, quod ad Jus naturale attinet, omnes homines æquales sunt.

XXXVIII. Sicuti pœnâ ex delicto defuncti Hæres teneri non debeat, ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum pervenisset.

XLV. Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neque emptio, neque locatio rei suæ consistere potest.

XLVI. Quod à quoquo pœnæ nomine exactum est, id eidem restituere nemo cogitur.

XLVIII. Quidquid in calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, non prius ratum est, quàm si perseverantia apparuit, judicium animi fuisse; ideòque brevì reversa uxor nec divortisse videtur.

LI. Nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur.

LIX. Hæredem ejusdem potestatis jurisque esse, cujus fuit defunctus, constat.

LX. Semper, qui non prohibet pro se intervenire, mandare creditur; sed & si

quis ratum habuerit, quod gestum est, obstringitur Mandati actione.

LXII. Hæreditas nihil aliud est, quam successio in uniuersum jus, quod defunctus habuerit.

LXIX. Invito beneficium non datur.

LXX. Nemo potest gladii potestatem sibi datam, vel cuius alterius coërcitionis ad alium transferre.

LXXIII. Nemo potest Tutorem dare cuiquam, nisi ei, quem in suis hæredibus, cum moritur, habuit, habiturusve esset, si vixisset. *VI* factum id videtur esse, quod de re quis, cum prohibetur, fecit; *CLAM*, quod quisque, cum controversiam haberet, habiturusve se putaret, fecit. Quæ in testamento ita sunt scripta, ut intelligi non possint, perinde sunt, ac si scripta non essent.

LXXVI. In totum omnia, quæ animi destinatione agenda sunt, non nisi verâ & certâ scientiâ perfici possunt. Nam, ut dicitur Reg. 116. Non videntur, qui errant, consentire.

LXXXV. In ambiguis pro Dotibus respondere melius est.

LXXXVI. Non solet deterior conditio fieri eorum, qui litem contestati sunt, quàm si non; sed plerumque melior.

LXXXIX. Quamdiu possit valere
Testa-

Testamentum, tamdiu legitimus non admittitur.

XC. In omnibus quidem, maximè tamen in Jure æquitas spectanda sit.

XCI. Quotiens duplici jure defertur alicui successio; repudiato novo jure, quo ante defertur, supererit vetus.

XCIII. Filiusfamilias neque retinere, neque recuperare, neque adipisci possessionem rei peculiaris videtur.

XCIX. Non potest improbus videri, qui ignorat, quantum solvere debeat.

CIII. Nemo de domo sua extrahi debet.

CVI. Libertas inæstimabilis res est.

CVIII. Ferè in omnibus pœnalibus judiciis & ætati & imprudentiæ succurritur.

CX. Mulieribus tunc succurrendum est, cum defendantur, non ut faciliùs calumnientur.

CXI. Pupillum, qui proximus pubertati sit, capacem esse furandi & injuriæ faciendæ. In hæredem non solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio, veluti injuriæ &c. Vide Reg. 23. in 6.

CXV. Nihil consensui tam contrarium est, qui bonæ fidei judicia sustinet, quàm vis atque metus, quem comprobare contra bonos mores est.

CXIX. Non alienat, qui duntaxat omittit possessionem.

CXX. Nemo plus commodi hæredi suo relinquit, quam ipse habuit.

CXXI. Qui non facit, quod facere debet, videtur facere adversus ea, quia non facit; & qui facit, quod facere non debet, non videtur facere id, quod facere jussus est.

CXXIV. Ubi non voce, sed præsentia opus est, mutus, si intellectum habet, potest videri respondere; idem in furdo, hic quidem respondere potest. Furiosus absentis loco est.

CXXVIII. Hi, qui in universum jus succedunt, Hæredis loco habentur.

CXXX. Nunquam actiones, præsertim pœnales, de eadem re concurrentes alia aliam consumit.

CXXXIII. Melior conditio nostra per servos fieri potest, deterior fieri non potest.

CXXXIV. Nemo ex suo delicto meliorem suam conditionem facere potest.

CXXXV. Ea, quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adjectis habentur.

CXXXVII. Qui auctore Judice comparavit, bonæ fidei possessor est.

CXL. Absentia ejus, qui Reip. causâ
abest.

abest, neque ei, neque alii damnosa esse debet.

CXLIV. Non omne, quod licet, honestum est.

CXLIX. Ex qua persona quis lucrum capit, ejus factum præstare debet.

CLI. Nemo damnum facit, nisi qui id fecit, quod facere jus non habet.

CLIII. Ferè quibuscunque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur; cum quibus modis acquirimus, iisdem in contrarium actis amittimus. Ut igitur nulla possessio acquiri nisi animo & corpore potest; ita nulla amittitur, nisi in qua utrumque in contrarium actum.

CLV. Factum cuique suum nocere, non adversario debet. Non videtur vim facere, qui jure suo utitur, & ordinariâ actione experitur.

CLVII. Ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris vel sceleris, ignoscitur servis, si Dominis (vel his, qui vice Dominorum sunt, veluti Tutoribus vel Curatoribus) obtemperaverint.

CLX. Absurdum est plus juris habere eum, cui legatus sit fundus, quàm Hæredem aut ipsum Testatorem, si viveret.

CLXV. Cujus est donandi, eidem & vendendi & concedendi jus est.

CLXIX.

CLXIX. Is damnum dat, qui jubet dare; ejus verò nulla culpa est, cui parere necesse fit.

CLXXIII. In condemnatione personarum, quæ in id, quod facere possunt, damnantur, non totum, quod habent, extorquendum est, sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant.

CLXXIV. Quod quis, si velit, habere non potest, id repudiare non potest.

CLXXV. Non debeo melioris conditionis esse, quàm Auctor meus, à quo jus in me transit.

CLXXXIV. Vani timoris justa excusatio non est.

CLXXXVII. Si quis prægnantem uxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse.

CLXXXVIII. Ubi pugnantia inter se in testamento juberentur, neutrum ratum est. Quæ rerum naturâ prohibentur, nullâ lege confirmata sunt.

CCIV. Minus est, actionem habere quàm rem.

CCVII. Res judicata pro veritate habetur.

CCVIII. Non potest videri deliisse habere, qui nunquam habuit.

Circa legitimum harum, aliarumque

Juris

Juris Civilis Regularum sensum consule
Civilistas.

Hæc de universo Jure Canonico in
Quinque Libros Decretalium compen-
diosè tradita cedant ad gloriam & hono-
rem supremi Legislatoris DEI Opt. Max.
Magnæ Matris Christi Salvatoris Legis
Evangelicæ Auctoris ; S. P. Francisci
Regulæ FF. Minorum Medullæ S. Evan-
geliï promulgatoris, omniumque Sancto-
rum cum DEO regnantium in cœlis.
Omniâque & singula Censuræ S. Matris
Ecclesiæ (quæ Fidei & Veritatis morum-
que infallibilis Regula est) seu judicio
& correctioni Summi Pontificis Rom.
Ecclesiæ (quæ Mater & Magistra est
omnium Fidelium) Christi in terris Vi-
carii, cujus auctoritate Leges Ecclesia-
sticæ Juri Canonico insertæ robur suum
ac vim obligandi obtinent, debita
cum reverentia sub-
mitto.

O. A. M. D. G.

Xx

INDEX